

ÖÖ, MIL MAAILM VAIMUSTUS!

Jõululugu on sõna loova väe lummuses. Kui sõna, mis lausud, läheb välja ja saab kätte, tabab inimest, siis ta loob ja muudab nii, et inimene saab sõnast puudutatud. Nõnda on ta sõna kandja ehk sõna pidaja. Johannese evangeeliumi algus toob meieni sõna loova väe: „Alguses oli Sõna ja Sõna oli Jumala juures ja Sõna oli Jumal. Seesama oli alguses Jumala juures. Kõik on tekkinud tema läbi ja ilma temata ei ole tekkinud midagi. Mis on tekkinud tema kaudu, oli elu ja elu oli inimeste valgus. Ja valgus paistab pimeduses, ja pimedus ei ole seda omaks võtnud.“ Jh 1:1–5.

Ehk on jõulude kõige olulisim peidetud sündmusesse: Tee nagu Jumal tegi, saa inimeseks! Jõuludes kuuleme, kuidas muidu nii hääletu aeg sellel õhtulävel saab korraga kuuldavaks, tahkemaks, et justkui jagades murdes sellest tükikesi, saaks seda edasi anda või suisa peita oma põue. Millest tuleb see, et on hetki, mil tajume aega hoopis teisiti: täiuslikumalt, imet tegevana, lummavalt võluvana ja rikkalikult? Ei mitte meie ei rutta enam ajas, vaid aeg ruttab meist mööda. Meie jääme keset aega, milles kangastub möödunu, milles kirkastub mälestus, milles kumab ajatus. Ükski vahe-maa ei tundu selles hetkes kuigi pikk ja ükski inimene pole kuigi võõras, kaugused ei ole kättesaamatud. Jõuludes oleme lootuse tunnustajateks, osates mõista jumallikku sekkumist meie ellu ega mitte heites kõrvale teist inimest. Käimas seda sama teed, sest pole olemas ühtegi inimest, kellele Jumal ei oleks loonud ta oma aega, ta oma ehedust ja tähendusrikkust ehk oma kohta.

Kui ta kohtub sinuga, siis ongi see õige aeg ja paik teisele teelisele.

Mõistmaks justkui tabamatut ime, mis on Lunastaja sünd maailma ja meie südamesse, ja mis on teine inimene, et Jumal on temalegi kinkinud Kristuse sünni ja elu on sama hinnaline ja ehe, nii ehtena kui eheldalt tõesena kui minugi oma.

Täna on mõistlik kõnelda just nähtama-

Foto: Arho Tuhkru

tutest asjadest, sest nähtavatest asjadest jutustatakse niikuinii, kuid see, kuidas lausutud sõnal on muutev vägi, on jõulude sisu. Kui juba selle ilma vägevate sõna pani rahva liikuma, külvab segadust ja ärevust, nii nagu seda Jeessuse sünni eel juhtus ja tänapäevalgi ajavad selle maailma vägevate sõnad rahvad liikuma. Seda enam sõnum Kristusest – tulge, et näha imet, mis on sündinud.

Rahu ja püha on seda ehedam, mida enam sellesse süüvime ja taipame, et pühas rahu pole vaja midagi muuta ega parandada, sest kõik on nii nagu peab – iga inimene. See on selgus, et iga mõeldud mõte on tal- lele pandud, iga tunne ja palve, tänu ja jäl ning lausutu ja lausumata jäänu jääb alles.

Loov sõna algab võimest imestada. Imes- tamise võlu peitub ime võimalikkuses, mär- gata imelist ja kaunist, ühtmoodi oodatavat ja ootamatut, kokku liitvat ja austustväärivat.

Terve aasta jooksu altariseina ümber olnud tellingud on olnud kirjutud Kristuse, evan- gelistide ja apostlite nimedega ja altari kohal kolme kuldse plussmärgiga. Pluss ehk ristimärk on liite, kokku toov nii matemaatiliselt kui vaimselt.

Juhan Viiding on kirjutanud 1983 aastal:

Me peame looma ennast
me peame kandma vilja
on täna viimne aeg
on homme liiga hilja

Vaid lihtne igitõde
võib hoida elus meid
ja headusega täita
me eluminateid.

Õnnistatud jõuluaega!

Koguduse õpetaja Arho Tuhkru

Saksa koguduse väljaajamine toomkirikust ja eestikeelse toomkoguduse asutamine 1927. aastal

Eestikeelse toomkoguduse asutamine 1927. aastal oli otseselt seotud Toomkiriku kasutamise ja kuuluvuse küsimusega, mille üle vaidlesid Toomkirikus asunud saksakeelne kogudus ning Eesti Evangeeliumi Luteriusu Kirik eesotsas piiskop Jakob Kukega, ning millesse sekkus Eesti Vabariigi valitsus, kes siseministeriumi abiga riiklikke sunnivahendeid kasutades vastuseisu kirikuvalitsuse kasuks ära lahendas.

Konflikti juured ulatusid 1920. aastate algusesse, kui esimene EELK kirikupea piiskop Jakob Kukk tuli välja sooviga teha Toomkirikust EELK peakirik, mille ülemõpetajaks pidanuks saada loomulikult piiskop ise. Piiskopi taotlusi toetasid ajaloolised argumendid, sest varemalt olid Eestimaa kirikupead sõltumata ametinimetusest ja konfessioonist olnud tihedalt seotud Toomkirikuga. Arusaadavalt ei tahtnud Toomkirikus asunud saksakeelne kogudus, mille tuumiku moodustas baltisaksa aadel, eestlasest piiskopist ajaloolises saksa kantsis midagi kuulda. Nõnda hakkaski rulluma aastaid kestnud vastaseis Toomkiriku üle. Tagantjärele on keeruline hinnata, millises etapis ja milline kompromiss olnuks Toomkiriku küsimuses üldse võimalik, kuna osapooled mõistlikke lahendusi ei otsinud ja olid pealegi ebavõrdsed. Kõigele lisaks ei olnud vaidluse tuumaks üksnes kiriku muutmine piiskopi kirikuks, mis kanaliseerus vaidluseks EELK piiskopi suksessiooni üle, vaid sellele lisandus kiriku ja koguduse kinnisvara kuuluvuse küsimus. Demokraatlikule õigusriigile kohaselt toimus vaidlus õiguslikult pinnalt, kuid lõppeks tehti otsused siiski jõupositioonilt enamuse huvides lähtuvalt. Sealjuures tuleb tunnistada, et mitmed esitatud argumendid ja lahendused ise olid mitmeti tõlgendatavad või lausa vaieldavad. Kahtlemata ei tahtnuks vaba rahvakirikut juhtinud piiskop Kukk, et teda oleks võrreldud sakslaste võimu all olnud seisusliku luteriusu territoriaalkiriku vaimuliku juhi kindralsuperintendentiga. Ent Toomkirikule pretendeerimisel rõhus piiskop nimelt õiguslikule sidemele EELK piiskopi ja kindralsuperintendendi vahel, sest viimane õigustas tema nõudmisi. Teiseks pidi valitsema vabas rahvakirikus demokraatia ning kogudus võis valida endale õpetajaid ise. Saksakeelne toomkogudus tuletaski seda piiskopile meelde ja tegi talle ettepaneku kandideerida Toomkiriku õpetajaks. Loomulikult oli niisugune suhtumine kirikupeasse üleolev ja lugupidamatu, ehkki (kiriku)õiguslikult korrektne.

EELK konsistoorium pretendeeris samuti Toomkiriku hoonele, aga mitte ainult. Lisaks kirikuhoonele huvitas kirikuvalitsust saksa koguduse hinnaline kinnisvara, millel ei olevat olnud kogudusel seaduslikku õigust. Omandiõiguse küsimuses õnnestus piiskop Kukul 1923. aastal vaidlusesse tõmmata ka Eesti valitsuse, mida ta oli kaks aastat seni tulutult üritanud. Selleks ajaks aga oli riigi suhtumine kirikusse mõnevõrra paranenud, mida mõjutas kahtlemata valitsusele kaotusega lõppenud rahvahääletus usuõpetuse kohustuslikuks muutmise kohta koolides. Toomkiriku küsimusega hakkas nüüd tegelema siseminister oma ametkonnaga.

Foto: Arho Tuhkru

Toomkiriku omandiküsimuses olid vastaspoole seisukohad järgmised: kirikuvalitsus, kellega nõustus viimaks Eesti valitsus, väitsid, et Toomkirik kuulus enne Eesti iseseisvumist Eestimaa Rüütelkonnale. Sellest lähtuvalt pidanuks kirik kuuluma vastavalt seisuste kaotamise seadusele riigile. Kogudus vaidles sellele vastu, väites, et rüütelkond oli küll Toomkiriku patrooniks, kuid hoone omanikuks oli saksa kogudus. Omandiõiguse dokumendid, mis oleks vaidluspoolte seisukohti tõendanud, aga Toomkiriku kohta aga puudusid. Vaidluse muutis piinlikuks asjaolu, et kaudselt oli hoone kuulumist kogudusele tunnistanud ka Eesti riik, sest rüütelkonna varade arvele võtmise ajal ei olnud Toomkirik nimekirja mahtinud ega kuulunud seetõttu sundvõõrandamisele. Kiriku muu kinnisvara puhul olid ametnikud aga dokumentides hoolikalt järke vedanud ning selgitanud välja, mis kuulus kogudusele ja mis rüütelkonnale. Selle tulemusel oli rüütelkonnale kuulunud kiriku kinnisvara või selle osa sundvõõrandatud, aga koguduse nimele kuulunud kinnisvara jäetud kogudusele.

Siseministri korraldus Toomkiriku kinnis- ja vallasvara ülevõtmise kohta riigile anti välja 6. veebruaril 1925. Riigivõimu esindaja otsus ei vapustanud üksnes toomkiriku saksa kogudust, vaid kogu Eestimaa baltisakslust. Saksa kogudus pöördus siseministri korralduse peale riigikohtusse. Tuleb aga tunnistada, et sakslastele ebameeldiva otsuse vastuvõtmine oli hästi ajastatud. Nimelt võeti mõned päevad hiljem riigikogus vastu vähemusrahvuste kultuurautonoomia seadus, millest sai sõdadevahelise Eesti visiitkaart vähemusrahvuste poliitika vallas, ja mis pidi lepitava rahulolematuid rahvusvähemuste grupe (loe: sakslasi) Eesti riigiga.

Pärast siseministri korralduse vastuvõtmist tegid EELK konsistoorium ja saksa kogudus edutuid lähenemiskatseid. Mõlemad osapooled otsisid võimalusi ka omandiõiguse küsimuses siseministeeriumi kaudu kompromissi leida. Õhus oli veel võimalus, et Toomkirikusse mahuvad ära nii piiskop kui saksa kogudus, ja et kiriku vallasvara jääks kogudusele. Siseministeerium soovis ei soostunud kohtuvaidluse ajal ühtegi kokkulepet arutama.

Lõpplahendus Toomkiriku küsimuses saabus 1927. aasta alguses. Riigikohus andis õiguse siseministeeriumile. Peatselt asuti siseministeeriumis tegema ettevalmistusi kiriku üle võtmiseks. Saksa kogudus valis soovitud venitamistaktika. Kuna kogudus keeldus kiriku vabatahtlikust üleandmisest riigile, otsustati kasutada jõudu. 19. veebruaril 1927 murti kiriku peauks lahti ja vahetati ukse lukk. Luteriusu konsistoorium püüdis saksa kogudusega otsida veel leppimist, kuid

see ei andnud tulemusi. Barbaarsest sissemurdmisest pühakotta häiritud saksa kogudus kolis Niguliste kirikusse. Mitmesugused kohtuvaidlused Toomkiriku üle kestsid veel aastaid, kuid lõppesid sakslaste kaotusega.

Nagu lubatud andis Eesti valitsus Toomkiriku EELK konsistooriumile kasutada. Viimane võttis valduse üle sama aasta märtsi lõpus. Juba enne valduse üleminekut tehti otsus eestikeelse toomkoguduse asutamiseks. Ehkki kogudus registreeriti juba 1927. aasta kevadel, jõuti formaalsete protseduuridega lõpule 15. detsembril 1927, mida võib lugeda koguduse ametlikuks asutamise kuupäevaks.

Kokkuvõttes ei tohiks me suure pidupäeva puhul unustada, millised vahejuhtumid eelnesid ja millistel asjaoludel asutati Tallinna Piiskoplik Toomkogudus.

Olev Liivik

VEEL KORD ACKERMANNIST JA TALLINNA TOOMKIRIKU ALTARISEINAST

Mööduva, 2017. aasta aprillis ilmus „Katedraali sõnumites“ Tallinna Piiskopliku Toomkoguduse õpetaja Arho Tuhkru intervjuu kunstiajaloolase Tiina-Mall Kreemiga. Tookord sai küsitud: kes oli Christian Ackermann, miks ta otsustas Tallinna tiserite ja puunikerdajate ametisse mitte astuda ja vabameistriks hakata, milliseid pahandusi tõi see samm linna andekaimale kujurile kaela ning miks peetakse toomkiriku altariseina Ackermanni tipteooseks? Samuti sai päritud, mida annab toomkiriku altariseina uurimine ehk mis on sellest kasu? Nüüd, kus altariseina ümber selle 320. sünnipäevaks püstitatud kunstipärane must telling – sõna otseses mõttes uurimistöde ja -tulemuste populariseerimise platvorm – maha on võetud, kordan viimast küsimust mõneti teisiti:

Mida andis toomkiriku ajaloolise altariseina uurimine kunstiteadusele?

Alustaksin, kui tohib, tänusõnadega, mis eelmine kord jäid intervjuu lõppu: tänu toomkoguduse juhtkonnale ja tublidele töomesilastele, aga ka EELK juhtkonnale ning Martna, Karuse, Lihula, Türi ja Tallinna Rootsli Mihkli kiriku õpetajatele ja kogudustele, tänu mitmetele Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Kunstimuseumi, Rändmeistri, Maksu- ja Tolliameti ning Tartu Ülikooli inimestele teame me varasemast palju paremini, millise altariseina Ackermann toomkirikule koos tiser Herman Berentsi ja maalija Ernst Wilhelm Londiceriga tegelikult tegi ning milles seisnes selle eripära võrreldes teistesse kirikutesse tehtud töödega.

Me teame nüüd, et kõik Ackermanni altariseinale nikerdatud kujud ei olnud mitte üksnes polükroomsed – ihukarva näo ja kehalikmete ning kullatud rõivaste ja värvitud atribuutidega, vaid et neil olid hoolikalt viimistletud, väga ilmekad ja koguni maalitud naeratusga näod, et nende silmades olid tumedad iirised ja nende pilk seeläbi taevastesse kõrgustesse suunatud. Evangelist Johannese kuju sekundaarse halli värvi alt välja puhastatud originaalpolükroomia on selle silmnähtavamaiks kinnituseks. Samuti saime teada, et apostel Peetruse ja apostel Pauluse, samuti nelja evangelisti ja inglite, aga ka

Foto: Arho Tuhkru

Kristus Võitmatu kehakatted oli isegi selja tagant kullatud. See näitab toomkiriku altariseina prestiižust, eristab selle kui kuningliku ja rüütelkonna, kui piiskopliku kiriku altari kaunistuse kõikidest teistest samaaegsetest.

Kõiki avastusi ega edasise, 2020. aastal näituse ja raamatuga „Christian Ackermann – Tallinna Pheidias, ülbe ja andekas“ lõppeva uurimistöe jaoks olulisi detaile, ei ole võimalik siinkohal ette lugedagi, aga üht tuleb kindlasti öelda: kui varem arvati, et Ackermanni-aegne

altarisein ehitati ümber 1866. aastal koos Londiceri maali „Püha õhtusöömaaeg“ ja „Kristus ristil“ ümbervahetamisega. Eduard von Gebhardti maali „Kristus ristil“ vastu, siis nüüd teame: altariseina esimene suur ümberkujundus toimus juba 18. sajandil.

Töenäoliselt muudeti altariseina samal ajal, kui kiriku kantsel, samuti Ackermanni töö, tõsteti pikihoone piilari küljest võidukaare põhjaküljele. Selle põhjal, et vanale kantslile tegi 1720. aastatel uue kõlaräästa Johann Valentin Rabe, võib oletada, et tema oli seotud ka altariseina uuendamisega. Rabelt näib pärinevat näiteks altariseina baldahhiinkaare laineline, tutikestega kaunistatud serv, mille kohta varem arvati, et selle tegi Ackermann ja Rabe lihtsalt „laenas“ tema töölt selle motiivi kantsli kõlaräästa kaunistamiseks.

Tähtis 18. sajandil tehtud muudatus oli ka algselt baldahhiinkaare keskel olnud Rootsi kuningas Karl XI nimetähtede väljavehetamine kõige algust ja lõppu tähistavate tähtede – alfa ja oomega – vastu. Meenutagem, Tallinn, Eesti ega Baltimaad laiemalt ei kuulunud pärast Põhjasõda enam Rootsile ja kuninga sümbolid tuli poliitilistel põhjustel maha võtta. Kantsli kõlaräästale, muide, pandi samal ajal Vene keisririigi vapp – kahe peaga kotkas.

Ka Jehoova nime kandev kuldne päikeseketas altariseina teisel korrusel pärineb 18. sajandist, nagu kinnitavad kogu kompositsiooni detailsed polükroomia-uuringud. Ackermanni nikerdatud figuure tookord siiski veel üle ei värvitud, lokaalseid värvikahjustusi ainult parandati. Lisaks võib kokkuvõtlikult öelda, et pärast Ackermanni ja enne 1866. aasta ümberkujundust oli toomkirikus hele, suures osas vandlikarva altarisein, mida kaunistasid värvilised-säravad skulptuurid ja kuldne päike. Milline oli siis sammaste ja figuuride asetus, ei ole aga kahjuks võimalik öelda. Kindel aga on see, et altariseina on vähemalt kaks korda tükki lahti võetud ja uuesti kokku pandud, täpseid, meile kõike seletavaid tööjooniseid paraku pärandamata.

Mida andis toomkiriku altariseina uurimine kirikule?

Tõepoolest, lisaks kirjeldatud kunstiajaloo alasele teadmiste korjele, oli uurimisgrupi toomkirikusse tulekust ka käegakatsutav, pigem siiski – silmaganähtav kasu: altariseina ümber ehitatud telling – „taevatelling“, nagu Ackermanni uurimisgrupp seda omakeskis hüüdma hakkas – sai altarisein korda tehtud: Eesti Kunstiakadeemia konserveerimisosakonna tudengite abiga sai tolm pühitud, hiirepesa sam-

ba kapiteeli seest välja võetud, aja jooksul kooruma hakanud värv ja kullatis uuesti kinnitatud (viimane kord tehti seda 1996. aastal Kananuti meeskonna poolt) ning hallitama läinud altarimaal puhastatud ja konserveeritud.

Samuti ei tohiks unustada, hoopiski siis alahinnata seda, milline töö tehti ära mitte ainult Ackermanni ja tema toomkiriku altariseina, vaid palju laiemalt – kirikliku kultuuripärandi ja selle kaasaegsete uurimismeetodite tutvustamisel. Selle aasta jooksul, mil „taevatelling“ meie käsutuses oli, toimus sadu ja sadu ekskursioone, tuhandetele inimestele, sülelastest kõige vanemateni. Vapustav oli näha, kuidas viimased tundsid korraga enda jalgades justkui uut jõudu ja otsustasid ronida mööda kitsast-järsku treppi enam kui kaheksa meetri kõrgusele, et vaadata silma imeilusale Kristus Võitmatu kujule. Ja uskuge, see oli eriline hetk, vähemalt kinnitasid seda väga paljud pärast tellingult alla tulemist. Omaltpoolt kinnitab seda ka Eesti kui Euroopa Liidu eesistuja maa kõrgete väliskülaliste suur huvi Ackermanni altariseina ja „taevatellingu“ vastu, samuti toomkiriku tornis korraldatud Eesti viie tippfotograafi näitus „Ackermanni vernissage“. Olen kindel, tänu Ackermanni uurimisprojektile külastas toomkirikut suur hulk inimesi tavapärasest rohkem, lisaks paljud esimest korda.

Mida võiks öelda lõpetuseks?

Ehk pole see kõik siiski lõpp, vaid millegi uue algus. Võib-olla me ei näe tehtud töö kõiki vilju kohe, aga juba täna võime me öelda, et see oli: esimene kord kui EELK, EKA ja EKM sõlmisid koostöölepingu, ühendasid oma jõud Eesti kultuuripärandi uurimisel; „taevatelling“ oli Eesti, kui mitte maailma esimene telling-kunstiteos, mis erinevalt tavapärasest tellingutest mitte ei risustanud, vaid võimendas vana kunstiteost ja õilistas selle juures tehtud tööd; see oli esimene kord, kui Eesti Kultuurkapital toetas toomkirikus toimunud kunstinäitust; seda, et konservaatore-uurijate igapäevane tööriist – telling saab Eesti Arhitektide Liidu, Eesti Maastikuarhitektide Liidu, Eesti Sise-architektide Liidu ning Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitali 2017. aasta aastapreemiatele nomineeritud, pole samuti kunagi varem juhtunud. Ilus. Ilusat jõuluaega ning õnnelikku saabuvat aastat kõigile!

Tiina-Mall Kreem

Toomkoguduse altariseina restaureerimise järel on plaanis kogu altariruumile teha uus valguslahendus, et tuua meie kauneim varandus paremini välja. Selleks palume teie abi, et imeline saaks nähtavaks ja teie heldus tooks silmi rõõmu!

Meie koguduse liikmed hoiavad oma kogudust ja seda on tunda igal jumalateenistusel ja üheskoos tehtud ettevõtmistes.

SUUR TÄNU, ET OMA ANNETE JA ANNETUSTEGA HOIATE TOOMKOGUDUST!

EELK Tallinna Piiskoplik Toomkogudus

Registrikood 80209270

SEB Pank EE401010022002639007

Panga kood BIC: EEUHEE2X

Kontakt:

kodulehekülj: toomkirik.ee

Telefon: 644 4140

E-post: tallinna.toom@eelk.ee

ELAV KLASSIK ESTER MÄGI - MAARJA MEDALI LAUREAAT

Toompäevade lõpujumalateenistusel 5. novembril anti Tallinna Toomkoguduse 2017. aasta kultuuripreemia ja Maarja medal eesti muusika klassikule helilooja Ester Mägile.

Preemia andis üle toomkoguduse juhatuse esimees Indrek Treufeldt. Jumalateenistusel teenisid emeritpeapiiskop Andres Pöder ja koguduse õpetaja Arho Tuhkru. Muusikaga teenisid kaasa Kadri Ploompuu (orel) ja Urmas Vulp (viil).

Teenistusel kõlas Ester Mägi looming, millest erilise tähendusega on orelipala "Gloria". Selle teose lõi helilooja Tallinna Toomkiriku Orelifondi tellimusel spetsiaalselt kiriku Ladegasti-Saueri orelil jaoks. Teose kandis orelil remondijärgsel taaspühitsemisel 1. augustil 1998 ette organist prof Andres Uibo.

Elav klassik

Ester Mägi (95) on sündinud Tallinnas Toompeal Stackelbergide majas ehk on olnud toomkiriku naaber ja on Tallinna Toomkoguduse liige. Lõpetanud 1951. aastal prof Mart Saare õpilasena Tallinna Riikliku Konservatooriumi, täiendas ta end Moskva konservatooriumi aspirantuuris.

Aastatel 1954–1984 oli ta Tallinna konservatooriumi muusika-teoreetiliste ainete õppejõud, aastast 1977 dotsent. 1999. aastal valiti ta Eesti muusikaakadeemia audoktoriks. Kuulub heliloojate liitu, on pärjatud paljude autasudega.

Helilooja looming on traditsioone austav, peenekoeline ja isikupärane ning suures osas eesti rahvamuusika mõjudega. Tema rikkalik loominguks on kesksel kohal kammermuusika ja koorilooming. Ester Mägi teoseid on esitatud Soomes, Rootsis, Saksamaal, Poolas, Venemaal, USA-s ja Austraalias. Tema kammermuusikat on esitanud nimekad eesti ja välismaalased interpreetid ja kollektiivid, tema orkestriteosed on kõlanud Neeme Järvi, Eri Klasi, Peeter Lilje, Paul Mägi, Roman Matsovi jt juhatusel. Mägi kooriteosed kuuluvad väga paljude Eesti kooride püsirepertuaari ja on auhinnatud paljudel laulukonkurssidel.

Kristlikke väärtusi süvendades

EELK Piiskopliku Toomkoguduse Maarja medalit antakse välja alates 2000. aastast. Medal antakse isikule, kes on oma tegevusega andnud märkimisväärse panuse Eesti kultuuriellu, süvendanud ja levitanud kristlikke väärtusi ning kelle tegevus on puudutanud otseselt või kaudselt Tallinna Piiskoplikku Toomkirikut.

Maarja medali senised laureaadid on dirigent **Tõnu Kaljuste**, peapiiskop emeeritus **Kuno Pajula**, vitraažikunstnik **Dolores Hoffmann**, president **Lennart Meri**, piiskop **Mikko Heikka**, poliitik **Siim Kallas**, teoloog dr **Toomas Paul**, kunstiajaloolane **Juhan Kilumets**, piiskop **Philippe Jourdan**, autosportlane **Raido Rüütel**, titulaarpraost **Ivar-Jaak Salumäe**, poliitik **Tunne Kelam**, skulptor **Mati Karm**, piiskop **Einar Soone**, helilooja ja koorjuht **Roman Toi**, kunstnik **Jüri Arrak** ja 2016. aastal peapiiskop emeeritus **Andres Pöder**.

Tänavused toompäevad olid pühendatud reformatsiooni 500 aastapäevale. Toomkoguduse õpetaja Arho Tuhkru sõnul läks üritus

Maarja medali üleandmisel (vasakult) Arho Tuhkru, Indrek Treufeldt, Ester Mägi ja Andres Pöder.

Foto: Tiiu Pikkur

Reformatsioon 500 juubeliteenistuse lõpuprotsessioon 31. oktoober.

Foto: Ingrid Mäsak

hästi korda. "Toompäevad said avatud 31. oktoobril reformatsiooni aastapäeva piduliku jumalateenistusega. Toompäevade traditsiooniks on konverents, kus sel aastal räägiti 90aastasest eestikeelsest toomkogudusest.

Meie kogudusel on olnud üsna keerukas ajalugu, kuid oleme püsima jäänud. Teist aastat on üheks teemaks olnud puunikerdaja Christian Ackermann ja tema looming. Tema altaritöö on nüüd läbi uuritud ja meilt läheb Ackermanni uurimine teistesse kirikutesse, kus tema töid on. Kogu uurimus kulmineerub aastal 2020 suure näitusega Niguliste kirikus."

Tiiu Pikkur

Seenioride kevadine väljasõit

Igal kevadel on oodatud sündmuseks seenioride väljasõit. Eelnevatel aastatel oleme käinud Ida –Virumaal ja Narvas, Läänemaal ja Haapsalus, Jõgevamaal ja Põltsamaal ning Tartus. Igal külastusel oleme kogenud vastuvõtjate külalislakust ja südamlikkust.

Sel kevadel suundusime Viljandimaale. Seltskonnas olid kõik soovi avaldanud seeniorid, mõned kiriku töötajad ja kolm kristlast Hamburgist, kes on juba kolmkümmend aastat seotud sõprussidemetega Eestimaal.

Esimese peatuse tegime Suure-Jaanis. Õpetaja Kristi Säask tutvustas haaravalt ja emotsionaalselt kirikut ja kohalikku ajalugu. Edasi läks sõit plaanikohaselt Viljandisse. Siin külastasime Pauluse ja Jaani kirikut. Õpetaja Tiitus oli seotud küll muude ülesannetega Tallinnas, kuid meie vastuvõtjad jutustasid lugusid Pauluse kirikust ja õpetaja Arho Tuhkru tegi Jaani kirik tutvustuse. Nii mõnigi reisiseltskonnast ostis kaasa praost Jaan Tammsalu raamatu "Igaviku hää". Jaan Tammsalu teenistuskäik on olnud seotud ka Viljandi Jaani kirikuga. Samuti nagu õpetaja Ivar-Jaak Salumäe omakorda Viljandi Pauluse kirikuga. Loomulik osa kirikute külastamistel on hardushetk Jumalasõnaga.

Ilm soosis väljasõitu igati. Soe ja päikeseline Viljandi lausa kutsus lossimägedesse jalutama. Mõnusad olid tellitud lõuna, "Tegelaste toas" ja kohvipausid ümbruskonna kohvikutes. 2018. aasta väljasõit mõlgub juba mõtetes, aga juunikuuni on vapratele ja positiivselt meelestatud seenioridele veel palju muid sündmusi ootel.

Külas Kaarli koguduse seenioridel

Kaarli koguduses kord kuus toimuv seenioride klubi on oodatud sündmus kõigile osalejatele. Iga kokkusaamise teeb eriliseks mõni huvitav külaline. Külas on käinud erinevate elualade esindajad, oleme kuulnud põnevaid reisimuljeid, saanud tuttavamaks oma koguduse töötajatega jne. Kuid seekord oli külalisi palju – koguduse

Foto: Triin Kuusk

Ühispilet Kaarli koguduse seenioridega.

seeniorid ootasid endale külla eakaaslast Tallinna Toomkogudusest.

Tallinna Toompea Kaarli ja Toomkogudus teevad koostööd mitmel tasandil. Ka seenioride kokkusaamised on korduvalt aset leidnud. Seekord kohtuti juba 5. korda. Nii olidki 15. novembril Toomkiriku seeniorid Kaarli koguduse majas külas. Kuigi aastad on nende ridu, kellele kokkusaamist korraldatakse, hõrendanud, kogunes võrustajate kaetud laua äärde 25 seeniori koos koguduse õpetajatega.

Alguspalvuse tegi Kaarli koguduse õpetaja Jaak Aus. Seejärel õnnitleti sünnipäevalapsi tuntud sünnipäevaluluga "Rahu ja õnne", millele on sõnad kirjutanud mõlemas koguduses kirikuteenijana töötanud Linda Järve. Tõeline üllatuskülaline ka toomkoguduse seenioridele oli õpetaja Arho Tuhkru, kes rääkis eestlaste matmis- kommetest sajandite vältel. Arho Tuhkru näitas ka pilte erinevatest hauakirjadest. Oli huvitav teada saada, missuguseid andmeid varem hauakirjadel kajastati. Sealt võis leida ka lahkunu vanuseja laste arvu. Kultuurilooliselt huvitav ettekanne oli esitatud huumori ja emotsioonidega, saateks slaidid. Aeg möödus linnutiivul.

Jääme kavandama uut kohtumist juba järgmisel aastal toomkoguduse remonditud vapiruumis.

Toomkoguduse seenior Leili Küttner ja diakon Saima Sellak-Martinson

KILLUKESI TOOMKOGUDUSE LASTE JA NOORTE TEGEMISTEST

On tore, et lapsed ja noored on ikka tohtinud pühapäeviti kokku saada, et üheskoos osa saada pühapäevakooli ja noorteringi tööst. Ka sel aastal on jätkunud lapsi kolme vanuserühma ja osalejaid on neis 30 ringis. Koguduse laste ja noortega töötavad Mai-Liis Mäeväli, Merje Schultz, Gätlin Randrüt ja Marje Turro-Stüff.

Lisaks pühapäevakooli tööle on toredaks tavaks saanud vastläpääva tähistamine. Sel korral võtsid meie lapsi ja noori vastu Tallinna Jaani koguduse lapsed ja lastetöö tegijad. Üheskoos käisime Hirvepargis vastlaliugu laskmas ja peale seda ootas meid Jaani kirikus perenaiste kaetud laud hernesupi ja vastlakuklitega. Lapsed said ka lisaks ühisele palvele laulda ja meisterdada.

Üheks oodatud sündmuseks lastel on suvine perelaager, mis viimastel aastatel on jagunenud kolmele päevale. Sel aastal otsustati pidada ühepäevast perepäeva Viimsis. Oli pisut teistmoodi, kuna jäi ära kottide pakkimine. Perepäev algas missaga Viimsi kirikus, kus teenisid õpetaja Ants Leedjärv ja oreil Tooni Leedjärv. Perepäeva

teemaks oli Joonas. Üheskoos etendati lugu ja põrandale moodustati Joonas teemaline põrandapilt, lauldi laule ja nauditi lõunasöögiks valmistatud suppi. Lastele olid erinevad tegevused rühmades ja täiskasvanutele kirikututvustus Ann Tamme poolt. Vahvaks üllatuseks oli giidiga ekskursioon Viimsi vabaõhumuuseumi. Lastele pakkus meelde jääva elamuse tormine meri, mille lainetes nad üheskoos kive heitsid. Ilm haalus hästi meie perepäeva teemaga. Hea oli tulla tagasi sooja Viimsi kirikusse, kus meid ootas kohv ja kringlilaud. Kirikus pidas lapsevanematele ettekande Jaanus Kangur teemal "Kaldal või kala kõhus". Päev lõppes õpetaja Arho Tuhkru lõpupalvusega.

Nüüd oleme jälle jõudnud Jeesuslapse ootamise aega ja lapsed valmistuvad selleks laule ja pillimängu õppides. Soovime kõigile rõõmsat Päästja ootamise aega ja rahu südamesse! Üksteist peab hoidma!

Nelja pühapäevakoolis ja noorteringis käiva lapse ema livika Mäeväli

AASTA VÄLJANOPPEID PILDIS

Foto: Arho Tuhkru

8. jaanuaril 2017 õnnistas peapiiskop Urmas Viilma ametisse uue nõukogu. Nõukokku kuuluvad: Ivi Eenmaa, Jüri Ehasalu, Vahur Glaase, Mati Karmin, Jüri Kraft, Enn Kunila, Leili Küttner, Kristjan Lemmsalu, Mati Maanas, Heli Mets, Marianna Older, Rene Paats, Riivo Sinijärv, Jüri Trei, Indrek Treufeldt, Erkki Truve, Egle Viilma, Marge Sophie Vinkelberg, Aivar Voit, Hannes Võrno. Koguduse juhatuse esimehena jätkab kolmandat koosseisu Indrek Treufeldt, aseesimehena Jüri Ehasalu. Uued juhatuse liikmed on Riivo Sinijärv ja Jüri Kraft. Revisjonikomisjoni liikmeteks valiti nõukogu poolt Heli Mets, Erkki Truve ja Rene Paats. Sinodisaadikuteks valiti Indrek Treufeldt ja Jüri Ehasalu ning nende asemikeks Ivi Eenmaa ja Riivo Sinijärv.

Foto: Erik Peinar

16. aprillil 2017 Kristuse ülestõusmise pühal, õnnistas peapiiskop Urmas Viilma koos õpetaja Arho Tuhkru ja õpetaja Meelis Rosmaga 12 leerilast. Leeriõnnistuse said Margus Amor, Elisa Heinsar, Siim Ivask, Martin Koppel, Mari-Ann Lille, Rait Michalski, Britt Rand, Margus Randma, Heleri Saarik, Hanna-Maria Teeäär, Kerstin Liis Täht, Kairi Vinn.

Foto: Iivika Mäeväli

6. augustil 2017 toimus koguduse perepäev Viimsis.

Foto: Arno Mikkor

22. augustil 2017 võõrustas peapiiskop Urmas Viilma Tallinna Toomkirikus Saksamaa Liitvabariigi presidenti Frank-Walter Steinmeierit abikaasa Elke Būdenbenderiga.

Foto: Eesti Maksu- ja Tolliamet

27. augustil avati kiriku tornis Peeter Lauritsa koostatud fotonäitus "Kummardus Christian Ackermannile".

Foto: Ingrid Mäsaak

7. septembril tähistati piduliku jumalateenistusega 50 aasta möödumist naiste ordinatsioonist.

Foto: Riina Sildvee

13. oktoobril 2017 istutasid peapiiskop Urmas Viilma ja Tallinna tegevlinnapea Taavi Aas Tallinna Toomkiriku kõrvale Piiskopi aeda reformatsiooni juubelit tähistava 500. õunapu.

JÕULUAEG TOOMKIRIKUS

- T 19. detsember kell 19.00 JÕULUKONTSERT**
Kammerkoor Head Ööd, Vend. Piletitega.
- K 20. detsember kell 15.00 SEENIORIDE koosviibimine.**
Üllatuskülastamine.
Kell 18.00 Kaitseliidu JUMALATEENISTUS
Jutlustab peapiiskop Urmas Viilma, teenivad kaplanid.
- N, 21. detsember kell 17.00 Eesti Kaitseväge JUMALATEENISTUS**
Teenivad kaitseväge kaplanid ja kaitseväge orkester.
- L, 23. detsember kell 12.00 ORELIPOOLTUND**
Kadri Ploompuu (orel), Maire Martinson (sopran).
- P, 24. detsember kell 11.00 MISSA, advendiaja 4. pühapäev**
Issand on lähedal. Õpetaja Meelis Rosma, organist Piret Aidulo.
Kell 16.00 JÕULUMUUSIKA.
Toomkoguduse koor Laudate Dominum Veljo Reieri juhatusel, Mart Kivi (trompet), Kadri Ploompuu (orel).
Kell 17.00 JÕULUÕHTU LITURGILINE JUMALATEENISTUS
Õpetaja Arho Tuhkru, organist Kadri Ploompuu, kaasa teenib koguduse koor Laudate Dominum Veljo Reieri juhatusel.
- E, 25. detsember kell 11.00 1. jõulupüha MISSA - sõna sai lihaks.**
Peapiiskop Urmas Viilma, õpetaja Meelis Rosma, organist Kadri Ploompuu, solist Mart Kivi (trompet).
Kell 17.00 Jõulupüha KONTSERT. Ludmilla Kõrts (sopran), keelpillikvartett koosseisus Meelis Vahar (viul), Sirje Müller (viul), Kristiina Sillak (vioola), Enno Lepnurm (tšello), Tatjana Lepnurm (harf), Kadri Ploompuu (orel).
- T, 26. detsember kell 12.00 2. jõulupüha SÕNAJUMALATEENISTUS**
Esimärter Stefanose päev e. tehvanipäev. Kristuse tunnistajad. Õpetaja Meelis Rosma, organist Kadri Ploompuu, kaasa teenib Tallinna Saarlaste Segakoor Johanna Murakase juhatusel.
- L, 30. detsember kell 12.00 ORELIPOOLTUND**
Andres Uibo (orel).
- P, 31. detsember kell 11.00 jõuluaja 1. pühapäeva MISSA**
Püha perekond. Õpetaja Arho Tuhkru, õpetaja Meelis Rosma, organist Piret Aidulo.
Kell 15.00 vana-aasta õhtu ORELIKONTSERT
Piret Aidulo. Piletitega, koguduseliikmetele vaba sissepääs.
Kell 17.00 vana-aasta õhtu MISSA
Õpetaja Arho Tuhkru, organist Piret Aidulo.
- E, 1. jaanuar kell 12.00 uue aasta SÕNAJUMALATEENISTUS**
Õpetaja Meelis Rosma, organist Kadri Ploompuu.
- T, 2. jaanuar kell 15.00 uue aasta ORELIKONTSERT**
Organist Kadri Ploompuu. Piletitega, koguduseliikmetele vaba sissepääs.
- N, 4. jaanuar kell 15.00 uue aasta ORELIKONTSERT**
Organist Kadri Ploompuu. Piletitega, koguduseliikmetele vaba sissepääs.
kell 19:00 KONTSERT. Orthodox Singers. Piletitega.
- L, 6. jaanuar kell 12.00 KOLMEKUNINGAPÄEVA** muusikaline palvus

Foto: Arho Tuhkru

Sellel suvel sai lõplikult rekonstrueeritud ja renoveeritud Peterburi Teaduste Akadeemia auliikme, Prantsuse Akadeemia liige, meresõitja ja Arktika-uurija admiral Ferdinand Friedrich Georg Ludwig parun von Wrangell'i vappepitaaf. See on Toomkiriku ainuke papiermâché tehnikas tehtud epitaaf, mida kaunistavad admirali, viitse- ja kontraadmirali lipud. Vappepitaafi kompositsiooni taastamist toetas lõviosas Wrangelite perekond ja panustas ka toomkogudus. Ferdinand von Wrangell oli ka Alaskal Venemaa Ameerika-kolooniate kuberner. Wrangell oli ka Vene Geograafiaseltsi asutajaliige.

Foto: Erik Peinar

10. detsembril õnnistas peapiiskop emeeritus Andres Pöder koos õpetaja Arho Tuhkru ja õpetaja Meelis Rosmaga Toomkirikus 9 leerilast. Leerionnistuse said Ats Allikmaa, Marianne Asmu, Toomas Leo Blankin, Anneli Lepik, Monica Meldo, Mait Palts, Jane Reiljan, Laura Rogenbaum, Cordeelia Viikberg.

Toomkogudus teenib juba aastaid Meriväja pansionaati. **2. advendil** käidi seal koos õpetaja Meelis Rosma, organist Piret Aidulo ja Kaarli koguduse ansambliga Vexilla Regis.